

WSPOMNIENIA

<http://dx.doi.org/10.12775/AE.2018-2019.024>

ARCHIWUM EMIGRACJI

Studia – Szkice – Dokumenty

Toruń, Rok 2018/2019, Zeszyt 1–2 (26–27)

EMIGRANT POLSKI W NORWEGII INŻYNIER ANDRZEJ TOMASZEWICZ (1943–2017)

Andrzej Jacek Tomaszewicz, syn Jana — z zawodu inżyniera budownictwa, i Marii z Pietrzaków, urodził się 14 kwietnia 1943 roku w Tarnowie. Po kilkutygodniowym pobycie tam, rodzina A. Tomaszewicza wróciła do rodzinnych Włoch k. Warszawy, a po zakończeniu wojny znalazła się we Wrocławiu (gdzie urodził się w 1948 roku brat A. Tomaszewicza — Tadeusz). We Wrocławiu przyszły inżynier rozpoczął naukę w szkole podstawowej i zaliczył pięć pierwszych klas. Szkołę podstawową ukończył w Poznaniu, do którego jesienią 1955 roku rodzina Tomaszewiczów przeniosiła się w związku z pracą jego ojca w Zakładach Przemysłu Metalowego im. Hipolita Cegielskiego. Trzynastoletni A. J. Tomaszewicz był świadkiem epokowych wydarzeń, tzw. „wypadków poznańskich” w 1956 roku.

Po ukończeniu szkoły podstawowej kontynuował on naukę w III Liceum Ogólnokształcącym, a świadectwo dojrzałości uzyskał w 1961 roku w VI Liceum Ogólnokształcącym im. Ignacego Jana Paderewskiego. Po maturze zdał egzamin wstępny na Wydział Architektury Politechniki Wrocławskiej, ale wybrał pracę w Biurze Projektów Budownictwa Przemysłowego w Poznaniu. Praca ta w dużym stopniu przyczyniła się do ostatecznego wyboru studiów i drogi zawodowej A. Tomaszewicza jako inżyniera, później doktora nauk technicznych.

W 1963 roku ożenił się w Poznaniu z urodzoną w Wilnie Reginą Charkiewicz, studentką prawa. Miał z tego małżeństwa dwóch synów — Tomasza, architekta, i Michała, fotografa (m.in. późniejszego właściciela atelier fotograficznego w Oslo). Obaj synowie mieszkają w Norwegii, wraz z matką. Regina Tomaszewicz była w latach 1981–2000 tłumaczką polsko-norweską i pracownikiem Biura ds. Obcokrajowców przy Radzie Miejskiej w Trondheim (zdała m.in. egzamin ze znajomości norweskiego żargonu środowisk patologicznych).

W latach 1962–1968 A. J. Tomaszewicz studiował na renomowanej Politechnice Poznańskiej na Wydziale Budownictwa Lądowego. Praktykę przeddyplomową w 1967 roku odbył w ramach wymiany studentów IAESTE w Szwecji, gdzie nauczył się języka szwedzkiego. W 1968 roku uzyskał dyplom magistra inżyniera budownictwa lądowego za pracę pt. „Bateria żelbetowych silosów zbożowych”, sporządzoną pod kierunkiem prof. Kaliksta Grabca. Praca dyplomowa A. Tomaszewicza, oceniona jako bardzo

dobra, uzyskała wyróżnienie Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych w ogólnokrajowym konkursie na najlepsze prace dyplomowe w dziedzinie budownictwa w roku akademickim 1967/1968.

W latach 1968–1970 pracował w Zakładzie Badań i Doświadczeń przy Poznańskim Zjednoczeniu Budownictwa jako inżynier konstruktor. Był członkiem zespołu wdrożeniowego technologii prefabrykacji żelbetowych konstrukcji dla budownictwa mieszkaniowego, nagrodzonego przez Ministra Budownictwa za nowoczesne rozwiązania techniczne form bateryjnych o produkcji ciągłej. Trzeba pamiętać, że był to okres wzmożonego budownictwa mieszkaniowego dla młodych rodzin długo oczekujących na własne mieszkanie w powstających wówczas blokowych osiedlach mieszkaniowych. Był to także czas buntów studenckich 1968 roku i pewnego otwierania się na tzw. Zachód, m.in. w propolonijnej polityce Edwarda Gierka.

W takim klimacie A. Tomaszewicz w latach 1970–1981 pracował w Instytucie Technologii i Konstrukcji Budowlanych na Wydziale Budownictwa Lądowego Politechniki Poznańskiej, najpierw jako starszy asystent — w latach 1970–1976, a później jako adiunkt w latach 1976–1981, po uzyskaniu w 1976 roku stopnia doktora nauk technicznych — na podstawie pracy pt. „Wpływ zjawisk reologicznych na ugięcia elementów zespolonych betonowo-sprężonych”, której promotorem był prof. Tadeusz Biliński. Był członkiem Rady Instytutu. Zajmował się pracą naukowo-dydaktyczną w zakresie konstrukcji żelbetowych i sprężonych. Wraz z prof. Tadeuszem Bilińskim i dr. inż. Januszem Kozakiem napisał skrypt *Budownictwo prefabrykowane* (Poznań 1976). W 1981 roku otrzymał świadectwo autorskie Urzędu Patentowego w Warszawie (z współautorem doc. Władysławem Łańczakiem) na rozwiązanie konstrukcji leja komory silosu.

A. J. Tomaszewicz był również członkiem zespołu rzeczoznawców w zakresie konstrukcji żelbetowych i sprężonych. Równolegle w latach 1970–1978 pracował jako projektant i starszy projektant konstruktor w różnych biurach projektowych. W tym czasie uzyskał też uprawnienia budowlane w zakresie projektowania konstrukcji inżynierskich.

Otrzymał szereg wyróżnień, takich jak wyróżnienie honorowe Zarządu Wojewódzkiego Naczelnej Organizacji Technicznej w Poznaniu za wybitne osiągnięcia w dziedzinie Techniki, przyznane w 1975 roku za pracę pt. „Poszerzenie nawy przesuwownicy W-3 w Zakładach HCP”, czy też Srebrną Odznakę Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa w 1977 roku na podstawie § 45 Statutu w uznaniu zasług i osiągnięć w pracy społecznej dla dobra Stowarzyszenia.

W latach 1978–1979 otrzymał szwedzkie naukowe podoktorskie stypendium rządowe w Chalmers Tekniska Hoeskola w Gaeteborgu. Natomiast w latach 1979–1980 otrzymał norweskie stypendium naukowe NTNf w Instytucie Konstrukcji Betonowych (Institutt for Betongkonstruksjoner) Norweskiej Wyższej Szkoły Technicznej (Norges Tekniske Hoeskole — HTH, obecnie NTNU — Norges teknisk-naturvitenskapelige) w Trondheim.

Po powrocie z tego stypendium wyjechał w lutym 1981 roku ponownie do Norwegii do pracy na kontrakt w Instytucie Naukowo-Badawczym SINTEF w Trondheim. Latem tego samego roku do Norwegii przyjechała małżonka i synowie A. Tomaszewicza. Starszy syn wrócił jesienią do kraju, by kontynuować studia, a młodszy rozpoczął naukę w szkole w Trondheim.

Wprowadzenie stanu wojennego w Polsce w grudniu 1981 roku wpłynęło na decyzję rodziny o odłożeniu planowanego powrotu do kraju po zakończeniu wspomnianego

kontraktu. Tomaszewicz osiadł wraz z rodziną w Norwegii (bez starszego syna — studenta Politechniki Poznańskiej, któremu władze PRL utrudniały wyjazd z Polski).

Od marca 1981 do stycznia 2000 roku dr inż. A. J. Tomaszewicz był samodzielnym pracownikiem naukowym w Instytucie Naukowo-Badawczym SINTEF (Stiftelse for Industriel og Teknisk Forskning), niezależnej, interdyscyplinarnej organizacji badawczej cieszącej się prestiżem w Skandynawii i nie tylko, pracując w tychże latach w ramach SINTEF w Bygg-og Milioeteknikk (Instytucie Inżynierii Budowlanej i Środowiskowej) w Trondheim, a następnie w latach 2000–2001 również w SINTEF Bygg-og Milioeteknikk, ale jako doradca naukowy, już w Oslo. Specjalizował się w analizie i projektowaniu konstrukcji żelbetowych, m.in. przy budowie platform wiertniczych na Morzu Północnym.

W latach 1981–1987 Tomaszewicz był członkiem zespołu naukowego, powołanego do opracowania nowej norweskiej normy obliczeniowej i wytycznych do analizy i projektowania konstrukcji z zastosowaniem betonów o wysokiej wytrzymałości, wykorzystanych również w amerykańskich i europejskich normach obliczeniowych. Opracowana przez A. Tomaszewicza w 1984 roku, zaprezentowana na międzynarodowym sympozjum w Stavanger, a następnie opublikowana w 1987 roku (Thorenfeldt, Jansen, Tomaszewicz, *Mechanical Properties of High-Strength Concrete and Application in Design*) funkcja opisująca konstrukcyjne własności betonów zwykłych i wysokiej wytrzymałości została wykorzystana przy opracowaniu norweskiej normy obliczeniowej w 1989 roku. Była to pierwsza w świecie norma dopuszczająca do projektowania beton o wytrzymałości na ściskanie powyżej 100 MPa. Większość ówczesnych metod analizy konstrukcji i normowe wytyczne projektowania nawiązywały do norweskich, pionierskich osiągnięć w tej dziedzinie, rozwiniętych na potrzeby budowy żelbetowych wówczas platform wiertniczych, mostów dużej rozpiętości i innych konstrukcji.

Dr inż. Andrzej Tomaszewicz w latach 2002–2003 był kierownikiem działu badań i doświadczeń firmy Rescon Mapei AS, Sagstua, w Norwegii, wchodzącej w skład włoskiego koncernu produkcji materiałów budowlanych Mapei. Od 2003 roku był doradcą naukowym Zakładu Budownictwa przy Norweskiej Wyższej Szkoły Rolniczej w Aas. Pełnił również funkcję recenzenta Instytucji Konstrukcji Budowlanych Uniwersytetu Technicznego w Trondheim. Był znany jako doradca naukowy w dziedzinie projektowania i zabezpieczania konstrukcji z zastosowaniem betonów specjalnych, w tym betonów wysokowartościowych, w trudnych warunkach użytkowania takich konstrukcji.

Andrzej Tomaszewicz jest autorem ponad 100 raportów i opracowań naukowych, ok. 50 referatów na międzynarodowych konferencjach naukowych oraz wielu niepublikowanych opracowań, sporządzonych dla krajowych i zagranicznych firm, międzynarodowych organizacji i instytucji. Wiele prac badawczych dr inż. A. Tomaszewicza podanych jest w opracowaniu Europejskiego Komitetu Betonów (CEB) i Międzynarodowej Federacji Konstrukcji Sprężonych (FIP), *High-Strength Concrete* (1990) oraz w referacie międzynarodowego sympozjum w Berkeley, USA, 1990 (Tomaszewicz, Bjerkeli, Jensen, *Properties and Ductility of High-Strength Concrete*).

W latach 1991–1992, będąc w zespole kierującym badaniami przyczyn awarii i zatonięcia podstawy platformy wiertniczej Sleipner, przeprowadził unikalne badania fragmentów konstrukcji w pełnej skali. Badania te zostały zrealizowane w instytucie badawczym w Boraas w Szwecji. Ich rezultaty pozwoliły na weryfikację analizy konstrukcji — dane wykorzystywane są do dzisiaj do weryfikacji algorytmów obliczeniowych dla konstrukcji obciążonych parciem wody (Nygaard, Stemland, Tomaszewicz, *Sleipner Y-tests Experimental results*, 1992). Wyniki tych badań przedstawione były

również na konferencji „Awaryje budowlane” w Międzyzdrojach. Dr inż. A. J. Tomaszewicz prowadził także we współpracy m.in. z Instytutem Budownictwa w Wilnie prace w zakresie konstrukcji zespolonych i specjalnych z wykorzystaniem włóknobetonu (włókna stalowe, polipropylenowe, węglowe i inne) oraz niemetalicznego zbrojenia w połączeniu z betonem (Tomaszewicz, *Shear Transfer in Concrete Reinforced with FRP Bars*, Sapporo 1997). Współpracował również z polskimi uczonymi, a jego publikacja pt. *Mosty w Norwegii* (1999) otworzyła nową serię wydawniczą Związku Mostowców Rzeczypospolitej Polskiej.

Dr inż. Andrzej Tomaszewicz był członkiem wielu organizacji naukowych, społecznych i politycznych, takich, jak: Polski Związek Inżynierów i Techników Budownictwa. Oddział w Poznaniu (do 1981 roku); NSZZ „Solidarność” przy Politechnice Poznańskiej (od 1980 roku); Norweski Związek Inżynierów — Norske Sivilingeniørers Forening /NIF/ (od 1982 roku); w latach 90. XX w., takich jak: Komisja Programowa Oddziału w Trondheim, Senior Ekspert Group przy NIF, Związek Przemysłu Betonów w Norwegii (od 1990 roku). W latach 1995–2000 był członkiem zarządu Oddziału w Trondheim Międzynarodowego Stowarzyszenia Mostowców i Konstruktorów Budownictwa (IABSE); w latach 1987–2002 członkiem Międzynarodowego Stowarzyszenia ds. Współpracy i Badań Stalowo-Betonowych Konstrukcji Zespolonych /Wielka Brytania/ (Association for International Cooperation and Research in Steel-Concrete Composite Structures /ASCCS/), będąc również od 1994 roku w Europejskim Rejestrze Inżynierów (FEANI).

Jego pozazawodowymi zainteresowaniami były: fotografika, sport samochodowy, żeglarstwo (z patentem sternika jachtowego), a także techniki komputerowe.

Dr inż. Andrzej Jacek Tomaszewicz wziął czynny udział w Konferencji Międzynarodowej „Emigracja polska w Skandynawii”, która miała miejsce w Lublinie 6–8 listopada 1996 roku w siedzibie Lubelskiego Towarzystwa Naukowego, gdzie wystąpił z referatem pt. „Udział Polaków w działalności Solidaritet Norge-Polen w Środkowej Norwegii”, opublikowanym w zbiorowej pracy pod redakcją E. Olszewskiego pt. *Polacy w Skandynawii* — wyd. polskie / *Poles in Scandinavia* — wyd. angielskie, Lubin 1997. A. J. Tomaszewicz jest ponadto współautorem, a w szczególności redaktorem technicznym, albumu pt. *Skandynawskie Polaków Pielgrzymowanie*, pod red. o. dr. Franciszka Szajera OFM, Oslo 2003. W latach 1997–2000 był współpracownikiem redakcji gazetki parafialnej „Sondagsbladet” przy parafii św. Olava w Trondheim.

Wśród Polaków i Polonii w Norwegii Andrzej Tomaszewicz był niekwestionowanym liderem, uczestnicząc w niemal wszystkich stowarzyszeniach i inicjatywach polonijnych. Działal w Grupie „Solidaritet Norge-Polen” i w Radio „Solidaritet”, jak również w Klubie Polskim w Trondheim, a po przeniesieniu się w 2000 roku do Oslo był współorganizatorem reaktywowanego Klubu Dyskusyjnego „Wieczory Polskie”, aktywnym członkiem Franciszkańskiej Grupy Pielgrzymkowej i w końcu kierownikiem inicjatywy społecznej do wyboru koordynatora ds. łączności pomiędzy Organizacjami Polonijnymi w Norwegii. Regularnie umieszczał swoje teksty w „Kronice. Polskim Czasopiśmie w Norwegii” („Polsk tidsskrift i Norge”). Udzielał się przy tym w Towarzystwie Tradycji „Mazurka Dąbrowskiego” w Oslo, a razem z tech. Jerzym Jankowskim podjął inicjatywę utworzenia Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Polskich przy Związku Polaków w Norwegii (w Askim); w tymże związku pełnił funkcję sekretarza.

Dr inż. Andrzej Tomaszewicz był kulturalnym, miłym w obcowaniu i skromnym człowiekiem, a jego działalność wśród Polaków i Polonii w Norwegii zasługuje na najwyższe uznanie.

Postanowieniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej — Bronisława Komorowskiego — z 20 kwietnia 2011 roku, na wniosek Ministra Spraw Zagranicznych, obywatel Rzeczypospolitej Polskiej i Królestwa Norwegii Andrzej Jacek Tomaszewicz odznaczony został Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski za wybitne zasługi w działalności polonijnej, za wspieranie przemian demokratycznych w Polsce. A. J. Tomaszewicza doceniła też społeczność polonijna w Norwegii, honorując go wysokim odznaczeniem. Na uroczystej gali finałowej piątej edycji Konkursu „Wybitny Polak”, 12 kwietnia 2015 roku w Oslo, Andrzej Tomaszewicz wystąpił jako laureat nagrody w kategorii „Osobowość”. Dr inż. Andrzej Jacek Tomaszewicz zmarł w wyniku choroby nowotworowej 23 kwietnia 2017 roku, i pochowany został w Norwegii, w gminie Noetteroy. W Złotnikach k. Poznania miał dom, w którym zatrzymywał się podczas pobytów w ojczystym kraju.

Pierwszą dziedziną działalności polonijnej Andrzeja Tomaszewicza było współprzewództwo w norweskiej Grupie „Solidaritet Norge-Polen” w Trondheim w latach (1981)1982–1989. Pod koniec grudnia 1981 roku powstał tam tymczasowy zarząd Grupy, a już w styczniu 1982 roku lokalna Grupa „Solidaritet Norge-Polen” w Trondheim została zarejestrowana. Andrzej Tomaszewicz niezwłocznie włączył się w prace Grupy; otrzymał legitymację członkowską z numerem 014. Powodem tej decyzji było pragnienie pomocy w kontaktach z Polską, ponieważ Norwegom, którzy przejawiali chęć udzielenia pomocy po ogłoszeniu stanu wojennego, brakowało kontaktów z Polakami i polskimi organizacjami, z którymi można byłoby nawiązać współpracę. W tym zakresie rozwinęła się patriotyczna działalność A. Tomaszewicza. Z okazji Międzynarodowego Dnia Solidarności, 30 stycznia 1982 roku, dzięki m.in. jego pośrednictwu, zaproszono polskiego delegata „Solidarności” na „Solidaritet-Matine”, zorganizowanego przez działającą już w pełni Grupę „Solidaritet Norge-Polen” w Trondheim.

Andrzej Tomaszewicz przez cały czas istnienia norweskiej „Solidaritet Norge-Polen” — aż do „okrągłego stołu” w 1989 roku był w jej zarządzie, a przez pewien czas pełnił funkcję zastępcy przewodniczącego Grupy — Larsa Fastinga.

A. J. Tomaszewicz dużo czasu poświęcał na pobyt w siedzibie zarządu Grupy. Była nią pracownia znanego norweskiego architekta, L. Fastinga — „Fasting Nos & Selmar AS Siv. Arkitekter MNAL”, w latach 1981–1987. Lars Fasting doskonale mówił po polsku, znał dobrze polskie realia i rozumiał problemy Polaków. Postanowieniem Prezydenta RP z 18 sierpnia 1998 roku odznaczony został Krzyżem Oficerskim Orderu Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej.

W pierwszej odnotowanej przez miejscowe mass media informacji o Grupie „Solidaritet Norge-Polen” znalazł się apel wygłoszony przez Andrzeja Tomaszewicza na Stjoerdal na obchodach 1 maja. Na szerokim tle historycznym przedstawił on wagę Konstytucji 3 maja i historię obchodów trzeciomajowych aż do czasów „Solidarności”.

W innej notatce z 4 maja 1982 roku, we wzmiance o Grupie „Solidaritet Norge-Polen”, której członkowie spotkali się 3 maja przy pomniku poległych Polaków z czasów drugiej wojny światowej na cmentarzu Moholt, by świętować kolejną rocznicę uchwalenia Konstytucji 3 maja, znalazło się też krótkie przemówienie na jej temat, w którym zaznaczono, że Polacy w Trondheim już wcześniej spotykali się 3 maja na Moholt, by uroczystie obchodzić Święto Konstytucji.

Wraz z nowymi polskimi „emigrantami solidarnościowymi” przybyłymi do Trondheim latem 1982 roku, 10 listopada Grupa „Solidaritet Norge-Polen” zorganizowała

akcję poparcia dla „Solidarności”, układając na rynku w Trondheim krzyż z czerwonych, różowych i białych kwiatów otoczony zniczami i okazując cześć Polakom minutą ciszy. Akcja została szeroko zrelacjonowana w lokalnej prasie.

W sobotę 10 grudnia również na rynku w Trondheim odbył się wiec połączony z koncertem dla poparcia Lecha Wałęsy i „Solidarności” i potępienia reżimu wojskowego w Polsce, jak też ze zbiórką odzieży i butów dla polskich dzieci; wszystko zorganizował miejscowy oddział „Solidaritet Norge-Polen”.

W tych i innych doniesieniach prasowych bardzo często przewijało się nazwisko Andrzeja Tomaszewicza, w kontekście okoliczności jego przyjazdu do Norwegii, „działalności solidarnościowej”, wspomnień z wczesnej młodości o powstaniu poznańskim w 1956 roku, inwazji wojsk Układu Warszawskiego w Czechosłowacji w 1968 roku, wydarzeń 1970 i 1976 roku, połączeniu się w Norwegii z żoną i synami, sytuacji zawodowej, Kościoła katolickiego, przyszłości „Solidarności”, itp.

Andrzej Jacek Tomaszewicz był również twórcą „Radia Solidaritet”, inicjatywy wyjątkowej w skali europejskiej. Było ono jedyną nieprofesjonalną na świecie stacją (obok działającego od grudnia 1981 roku w Paryżu „Radia Solidarność”), nadającą regularnie programy po polsku i o Polsce. Działalność Radia w Trondheim dostrzegł Bjarte Ytre-Arne, zamieszczając w swej książce pt. *Det nye Landet* (Nowy kraj), wydanej w 1986 roku, wywiad z synem A. Tomaszewicza — Michałem Tomaszewiczem, 20-letnim wówczas redaktorem programu, który wraz z nieco starszym bratem Tomaszem Tomaszewiczem, zajmującym się sprawami sprzętowymi i technicznymi, stanowiąc przez długi czas trzon zespołu „Radia Solidaritet”. Dr inż. Andrzej Tomaszewicz był przedstawicielem Radia w Komisji SANT ds. lokalnych rozgłośni radiowych i przede wszystkim odpowiadał za organizację (a w szczególności za koordynację), sprawy autorskie i jakość nadawania.

Radio mieściło się w opuszczonej świetlicy młodzieżowej (o pow. ok. 100 m²), opłata za jej wynajem była symboliczna, refundowana przez Wydział Kultury Rady Miejskiej w Trondheim. Było ono radiem niezależnym, amatorskim, społecznym. Powstanie „Radia Solidaritet” poprzedziły krótkie „polskie” programy już od jesieni 1982 roku nadawane w lokalnych stacjach amatorskich.

„Radio Solidaritet” zarejestrowane zostało w 1983 roku, ale emisję programu na paśmie FM 101 MHz zaczęło w sobotę 1 grudnia 1984 roku. Nadawało w czwartki godz. 20.30–21.00; w soboty godz. 17.30–18.30 i w niedziele godz. 16.30–17.30. Były to bardzo dobre terminy dla słuchalności Radia. Samo nadawanie kosztowało ok. 30 000 koron rocznie, z czego duża część pochodziła z norweskich, miejskich dotacji.

Radiem zajmowali się Fridtjof Riis (student), synowie A. Tomaszewicza — Michał i Tomasz, oraz Zosia Wyszyńska — córka prof. Zbigniewa Wyszyńskiego (pioniera poszukiwań ropy naftowej), która biegle władała językiem norweskim i była spikerką polsko-norweską. W działaniach wspierali ich czasem norwescy rówieśnicy.

Radio nadawało po polsku (ok. 40% czasu antenowego) i po norweskum. Oprócz treści przeznaczonych dla polskich słuchaczy, audycje zawierały szereg informacji dla słuchaczy norweskich. Wiązały się one ze stanem wojennym w Polsce, nie zawsze odpowiednio przedstawianym w oficjalnych serwisach informacyjnych. Sygnałem rozpoznawczym Radia były pierwsze taktory melodii Jana Pietrzaka *Żeby Polska...*

Jesienią 1987 roku emisja programów polskich została po trzech latach zawieszona, głównie z powodu wyjazdu do Oslo Fridtjofa Riisa i Michała Tomaszewicza, i nie została już nigdy wznowiona.

W początkach 1987 roku w grupie „emigrantów solidarnościowych” pozostających w kontaktach z Reginą i Andrzejem Tomaszewiczami dojrzała koncepcja utworzenia

Klubu Polskiego, reprezentatywnego dla środowiska polskiego w Trondheim. Inicjatorami założenia stowarzyszenia były Regina Tomaszewicz i Barbara Witczak — nauczycielka języka polskiego. Klub miał w swojej działalności skupiać się na wychowywaniu dzieci i młodzież. Ostatecznie 3 marca 1987 roku na zebraniu organizacyjnym (w Międzynarodowym Centrum w Trondheim) powstał Klub Polski dla Dzieci i Młodzieży — Polsk Barneforening. Głównym celem stowarzyszenia miało być podtrzymywanie polskiej tradycji, języka i kultury. Klub wraz z grupą sympatyków liczył ok. 50 członków, a jego pierwszym honorowym członkiem był do śmierci w 1992 roku profesor Zbigniew Wyszyński.

Klub Polski dla Dzieci i Młodzieży urządzał liczne imprezy różnego typu, przede wszystkim spotkania z okazji świąt narodowych 3 maja i 11 listopada, mikołajki, zabawy sylwestrowe i karnawałowe, wyjazdy na grzybobrania i pikniki, na narty i basen, uczyły przy specjale polonijnym — pierogach itp. Każdego roku 1 listopada Klub organizował spotkania na cmentarzu na Moholt, przy grobach Polaków. Najbardziej udaną imprezą był dziesięciodniowy letni obóz dla dzieci w Ostersund w Szwecji. Spotkania członków Klubu miały zasadniczo charakter kameralny i najczęściej odbywały się w salce parafialnej przy kościele św. Olava.

Po 10 latach istnienia Klubu, 23 listopada 1996 roku na walnym zebraniu stowarzyszenia postanowiono dokonać jego reorganizacji i rozszerzyć zakres działania i zmienić nazwę na Klub Polski w Trondheim (bez dopełnienia „dla Dzieci i Młodzieży”). Zebranie inauguracyjne odbyło się 9 stycznia 1997 roku, 15 osób zadeklarowało chęć członkostwa, a Andrzeja Tomaszewicza wybrano prezesem.

W marcu 1997 roku Klub Polski w Trondheim liczył 33 członków i kilku stałych sympatyków. Swoją działalność oparł na sporządzonym w 1997 roku statucie, w którego opracowaniu A. Tomaszewicz miał duży udział. Lider społeczności polonijnej w Trondheim 3 maja 1997 roku uczestniczył w hucznych uroczystościach trzeciomajowych w Oslo, jako jej przedstawiciel. Wraz z wieloma członkami Klubu, zaproszonymi przez Ambasadę RP w Norwegii, uczestniczył 28 października 1998 roku w uroczystym, oficjalnym otwarciu Konsulatu RP w Trondheim. Podczas uroczystości, w imieniu zarządu Klubu Polskiego, mianował konsula Harald Johana Lydelsena członkiem honorowym Klubu.

Natomiast w niespełna cztery miesiące później, 18 lutego 1999 roku na walnym zebraniu Klubu Polskiego w Trondheim połączonym ze statutowymi wyborami zarządu Klubu na dwuletnią kadencję, Andrzej Tomaszewicz został jednomyślnie powołany na prezesa stowarzyszenia na lata 1999–2001. Stwierdził on wtedy m.in., że pomimo skromnego zakresu swojej działalności Klub ma ustaloną pozycję w grupie Polaków zainteresowanych jego istnieniem. Zwrócił też uwagę, że dotychczasowe niewielkie dotacje władz lokalnych na klubową działalność ulegną zmniejszeniu ze względu na znaczne ograniczenia budżetowe. Z drugiej jednak strony zauważył, że zainteresowania Konsulatu RP w Trondheim współpracą z Klubem stwarzają korzystne warunki do działalności stowarzyszenia.

Prezes Andrzej Jacek Tomaszewicz miał świadomość tego, że ramy działalności Klubu wyznaczone są przez środki na nią dostępne, niemniej konsekwentnie realizował zamierzenia swoje i zarządu. Wykraczały one przy tym poza, charakterystyczną dla kilku innych krajów, zabarwioną folklorem kulturę Polonii.

Po przeprowadze w 2000 roku do Oslo Andrzej Tomaszewicz, kontynuując działalność społeczno-polonijną, wszedł do grona reprezentacji kiluosobowej grupy inicjatywnej, która 8 września 2001 roku reaktywowała comiesięczne spotkania nazywane

„Wieczorami Polskimi”. Na spotkania imigrantów polskich z Oslo katedralna parafia św. Olava użyczyła salę w Mariagaarden przy ul. Akersveien 16.

Pierwszy „Wieczór Polski” miał miejsce 13 października 2001 roku, a był to wykład lekarza — Danuty Polak na temat zdrowego żywienia, zasad makrobiotyki, która jest teorią i praktyką żywienia: leczenia poprzez dietę opartą na produktach naturalnych i nieprzetworzonych. Zauważono, że problemy żywienia nie znajdują właściwego miejsca w programie studiów medycznych, a lekarze muszą samodzielnie zdobywać wiedzę na ten temat. Tymczasem — dowodziła prelegentka — cały przemysł przetwórczy lansuje *fast food* i wysoko przetworzone pokarmy. Spożywanie hamburgerów, dużej ilości mięsa (np. tradycyjnych w Polsce kotletów schabowych) powoduje, że organizm jest przepełniony substancjami toksycznymi, pochodzącymi ze źle skomponowanej diety, syntetycznych pokarmów, zbyt wyjałowionych czy sztucznie barwionych i aromatyzowanych. Dr Danuta Polak zwróciła szczególną uwagę na to, że specjaliści pracują nad eliminacją z żywności wolnych rodników, które niszczą organizm ludzki, doprowadzając do rozwoju groźnych chorób cywilizacyjnych.

Tematem wiodącym spotkania 8 grudnia 2001 roku był „Charakter narodowy Norwegów. Jakimi są na tle innych nacji? Podobieństwa i różnice z Polakami”. Dr inż. Andrzej Tomaszewicz w swym bardzo ciekawym wywodzie odwoływał się do różnych wypowiedzi i ocen, m.in. do autora książki pt. *Den norske idyllen* prof. Francis Sejersteda, byłego przewodniczącego Norweskiego Komitetu Pokojowej Nagrody Nobla. Określenie „idylla” odniósł on do tzw. norweskiego „złotego wieku”, kojarzonego zazwyczaj z „dobrym społeczeństwem” i „dobrym rządem”. Samozadowolenie Norwegów i w pewnym sensie idylliczne, bezkonfliktowe postrzeganie rzeczywistości stanowi dominujący trend w norweskiej historiografii. Podłoże historyczne wielu cech narodowych zauważone zostało już na początku ery chrześcijańskiej (Tacyt — I w.), jak podał A. Tomaszewicz. Już wtedy oceniano ludy Europy północnej następująco: „plemiona germańskie to dzieci natury”. Zmagania kultury i natury, brak nagłych zmian politycznych i gospodarczych oraz pewien egalitaryzm połączony z indywidualnym etosem, stanowiły podłoże zarysowujących się wyraźnie w XIX wieku trzech głównych cech/elementów „norweskości”:

- Góry i fiordy (*Nasjonal Identitet*),
- Tradycja chłopska (*Dypnorske Verdier*),
- Konstytucja 17 maja (*Nasjonale Vilje*).

Odwołując się do swoich lektur, inżynier Andrzej Tomaszewicz przypomniał, że w społecznym rozwoju, w czasach Reformacji czy później w XIX wieku, w toku żywego dialogu pomiędzy kulturą, polityką i ekonomią, w Norwegii nie nawiązywano do tradycji Gotów, lecz elementów skodyfikowanych w *Den eldre Edda* (Starej Eddzie), tworząc prosty, ludowy, orientowany na środowisko pragmatyzm, którego główne cechy to:

- *Var klok, men ikke for klok*, (być mądrym, ale nie za bardzo mądrym),
- *Mild, men ikke for mild*, (miłym, ale nie za bardzo miłym),
- *Raus, men ikke for raus*, (hojnym, ale nie za bardzo hojnym),
- *Og fremfor alt*: (i przede wszystkim):
- „*Betra a leva/enn livlaus vere*” („lepiej żyć, niż być pozbawionym życia”).

Kolejne spotkanie w ramach „Wieczorów Polskich” odbyło się 20. kwietnia 2002 roku. Program przewidywał prelekcję ks. Claesa Tante, proboszcza parafii św. Olava w Oslo. Jej temat dotyczył różnic i podobieństw Kościoła katolickiego i luterańskiego

w Norwegii. Wykład przyciągnął ok. 30 osób. Punktem wyjścia był podpisany pięć lat wcześniej dokument (*Felleserklaring om retterdiggjorelsesaren*), opracowany wspólnie przez Światowy Związek Kościołów Luterzańskich i Papieską Radę ds. Jedności Chrześcijańskiej. Andrzej Tomaszewicz wskazał, że dla Polaków żyjących w społeczeństwie wychowanym w tradycjach opartych na luterzańskich zasadach ważna jest znajomość i rozumienie tych zasad. Przykładem może być niekwestionowany wspólny punkt wyjścia, że Bóg jest naszym Zbawcą. Jednak 500-letni konflikt polega na tym, że luteranie uważają, iż człowieka zbawia sama wiara, podczas gdy katolicy, że wiara i uczynki. Stąd wywodzi się wiele nieporozumień. Ważną sprawą, według prelegenta i słuchaczy, są też różnice w sakramentach czy w pojmowaniu Mszy. Sakrament Chrztu w obydwu wyznaniach jest wzajemnie ważny i uznawany, lecz na tym w zasadzie podobieństwo się kończy. Na przykład nieporozumieniem jest porównywanie luterńskiej confirmacji z bierzmowaniem katolickim; dzisiaj dąży się do przywrócenia świeckiego charakteru tej tradycyjnej uroczystości (*borglig konfirmasjon*), na co w prelekcji zwrócono również uwagę.

Na spotkanie zatytułowane „Blaski i cienie służby zdrowia w Norwegii” 21 września 2002 roku przybyło ponad 65 osób. Głównym tematem spotkania, przygotowanego przez Urszulę Andrychów z Drammen (lekarza medycyny z długoletnią praktyką lekarską w Norwegii), było zagadnienie uprawnień pacjentów i lekarzy. Referat wprowadzający dr med. Barbary Gasiór-Chrzan, pracownika naukowo-dydaktycznego na Wydziale Medycznym Uniwersytetu w Tromsø (o kilkunastoletnim stażu pracy w Norwegii), zawierał wiele cennych uwag i spostrzeżeń. Do dyskusji włączyli się bardzo aktywnie niektórzy z licznie na sali reprezentowanych polskich lekarzy, którzy oprócz długiej praktyki w Norwegii mieli też doświadczenia z pracy w polskiej służbie zdrowia. W ocenie A. Tomaszewicza uwagi i uzupełnienia wniesione do dyskusji przez lekarzy Witolda Zasadę i Tomasza Pochylskiego pozwoliły na wyjaśnienie wielu zagadnień relacji pacjent–lekarz. Bardzo rzeczowe i przejrzyste przedstawienie, zarówno przez prowadzących spotkanie, jak i dyskutantów, specyfiki norweskiego systemu opieki w zakresie służby zdrowia oraz opieki społecznej, począwszy od roli stałego lekarza (*fastlegeordning*), przez leczenie specjalistyczne i szpitalne, pozwoliło wszystkim na dobre zorientowanie się w tej tematyce.

Obecność polskich pielęgniarek, a jednocześnie udział w spotkaniu Anny Śmiełek-Grzyb, Kierownika Wydziału Konsularnego Ambasady RP w Oslo, stwarzał okazję do poruszenia również spraw istotnych dla nowo przybyłego polskiego personelu medycznego. Do dyskusji włączyły się też pielęgniarki, dzieląc się z obecnymi swoimi doznaniem i doświadczeniami pierwszych miesięcy pracy zawodowej w Norwegii.

Organizatorzy „Wieczorów Polskich” przygotowali także spotkanie dyskusyjne dotyczące emerytur. Odpowiedzialni za organizację wieczoru byli Andrzej Jacek Tomaszewicz i Romuald Iwanow (prawnik). Starano się o wnikliwe przeanalizowanie tego tematu nie tylko w celu omówienia systemu emerytalnego dotyczącego Polaków mieszkających w Norwegii, lecz również po to, by przygotować projekt petycji w sprawie porozumienia pomiędzy Norwegią a Polską o świadczeniach socjalnych. Obowiązujący w Norwegii system emerytalny uzależnia część świadczeń podstawowych od liczby tzw. „lat zamieszkania” (*botidskrav*), obejmując osoby zamieszkałe w Norwegii nie krócej niż trzy lata, a przyznając pełne świadczenia dopiero po 40 latach zamieszkania.

Spotkanie dotyczące tych problemów odbyło się 19 października 2002 roku w Mariagaarden, gdzie zebrało się ponad 65 osób. Specjalnym gościem „Wieczoru” była Teresa Treffen z Lier, z wykształcenia prawnik, zatrudniona w Zakładzie Ubezpie-

czeń Społecznych (Trykdelkontoret), która przedstawiła zawiłe reguły ustalania wymiaru emerytur w Norwegii. Wyjaśniła ogólne informacje z broszury pt. *Co warto wiedzieć o emeryturach i punktach emerytalnych* (Verdt aa vite om pensjonar og pensjonspaeg). Polska i Norwegia nie mają umowy o regulacji świadczeń socjalnych; problem ten dotyczy również osób pracujących na czasowych kontraktach w Norwegii. Andrzej Tomaszewicz, upoważniony zarówno przez organizacje polonijne w Norwegii w sierpniu 2002 roku, jak i uczestników późniejszego otwartego spotkania dyskusyjnego, do przekazania odpowiednim władzom petycji w sprawie regulacji świadczeń emerytalnych, poinformował, że petycja została złożona w Biurze Premiera (*Statsministerkontor*) z kopią do Ministerstwa Zdrowia i Opieki Społecznej (*Sosial-og helsedepartement*) oraz wysłana do Biura Premiera RP i Sejmowej Komisji Łączności z Polakami za Granicą. Petycja taka przygotowywana była od dawna, jej projekt był konsultowany z prawnikami polskimi i norweskimi, a ostateczną treść podano na stronach internetowych „Wieczorów Polskich”. Petycja apelująca zarówno do władz Polski, jak i Norwegii o uregulowania prawne, niwelująca niesprawiedliwe traktowanie określonej grupy osób, które znalazły się z powodów losowych pomiędzy dwoma systemami prawnymi, wydawała się jak najbardziej celowa. Pismem z 18 listopada 2002 roku Kancelaria Premiera Kjell Magne Bondevika potwierdziła przyjęcie petycji i przekazanie jej do rozpatrzenia. Redakcja „Kroniki” otrzymała kopię pisma z Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej Departamentu Współpracy z Zagranicą, dotyczącą wyżej wymienionej petycji.

Ostatnie przed wakacjami letnimi spotkanie w ramach „Wieczorów Polskich” odbyło się 14 czerwca 2003 roku. Prelekcję o pracy tłumacza wygłosiła Elżbieta Jaroszek-Hygen, tłumaczka książki Thora Heyerdahla pt. *„Śladami Adama”*, którą wydał PIW w Warszawie. Spotkanie przygotowała Franciszkańska Grupa Pielgrzymkowa, z którą A. Tomaszewicz był ściśle związany, w szczególności z jej animatorem o. dr. Franciszkiem Szajerem OFM.

Na pierwszym spotkaniu w 2003 roku na „Wieczorach Polskich” gościła 18 stycznia polska aktorka Janina Jaroszyńska. Na wrześniowym spotkaniu 20 września 2003 roku dr inż. Andrzej Tomaszewicz wygłosił referat wraz z prezentacją pt. „Polska — kolebką przemysłu przeróbki ropy naftowej. Rok Ignacego Łukasiewicza”. Po krótkim przedstawieniu życiorysu twórcy przemysłu petrochemicznego — I. Łukasiewicza (1822–1882), zaznaczył, że ropę naftową wydobywano już ok. 300 roku w Chinach, a w polskich Karpatach — w początkach XVI wieku.

Przypomniał, że założyciel i pierwszy dyrektor znanej firmy Norsk Hydro (1905) Sam Ende (1866–1940) był pierwszym norweskim ambasadorem w latach 1920–1923 w niepodległej Polsce. Natomiast norweski inżynier Helge Lunde (1875–1947) był kierownikiem rafinerii „Standart Nobel” w Libuszy w latach 1919–1925 (Firma „Standart-Nobel” wydała pierwszy samochodowy atlas dróg w Polsce). Pierwszym profesorem w Norwegii w dziedzinie technologii wydobycia ropy był w latach 1973–1986 wspomniany już prof. Zbigniew Wyszynski, urodzony w Krakowie absolwent AGH. Statoil otworzył w 1993 roku pierwszą stację benzynową w Polsce (w 2003 roku było ich już 88). W 1994 r. Olejdyrektoratet zorganizował w Stavanger seminarium pt. „Polska — kolebką przemysłu przeróbki ropy naftowej”.

Od sierpnia 2003 roku „Klub Dyskusyjny »Wieczory Polskie«” zawiesił działalność w związku z wyjazdem do Oslo Andrzeja Tomaszewicza i opuszczeniem Norwegii przez o. Franciszka Szajera OFM.

Dr inż. Andrzej Jacek Tomaszewicz pozostawił jednakże trwałe rezultaty swojej aktywności wśród Polaków w Norwegii. W latach 1994–2003 współpracował bowiem

z wydawaną w Oslo przez Zbyszka Tyszko i Bogdana Strażyńskiego „Kroniką. Polskim czasopismem w Norwegii / Polsk tidsskrift i Norge”. Od numeru 2 (115) z 1997 roku jego nazwisko znajdowało się w stopce redakcyjnej. Jest autorem 106 tekstów oraz współautorem kilku innych. Do ok. połowy numerów pisma nadsyłał swoje teksty z Trondheim, później (po przeniesieniu się do stolicy Norwegii w 2000 roku) z Oslo. Swoją korespondencję umieszczał w dziale „Warto wiedzieć. O sprawach Polonii i nie tylko...”, a później w „Kronice wydarzeń środowiska polskiego w Norwegii”. W innych działach zamieszczał obszerniejsze artykuły. Podejmował w nich istotną i wieloaspektową tematykę polonijną, polonijno-polską i religijną. W twórczości A. Tomaszewicza problematyka religijna, w tym organizacyjna, Kościoła katolickiego, wysuwała się na pierwsze miejsce. Autor omawiał na ogół bieżące sprawy z życia Polaków w Norwegii i kraju pochodzenia. Większą część swoich tekstów opatrywał fotografiami, najczęściej przez siebie wykonanymi.

Andrzej Jacek Tomaszewicz komentował bieżące tematy i problemy z zakresu kulturalnych wydarzeń polsko-polonijnych. Tak więc omówił koncert Beaty Bilińskiej, a także Małgorzaty Stachiewicz i Zygmunta Kubali, zorganizowany w 1999 roku przez polskie placówki dyplomatyczne w Norwegii, a także indywidualny recital Beaty Bilińskiej w Per Krogh Salen w Operze Norweskiej w Oslo. Przedstawił wystawy twórczości poety i malarza o światowej sławie Ryszarda Warsińskiego, które miały miejsce w Oslo, w Centrum Sztuki Współczesnej przy muzeum Sonie Henie w 2003 roku. Nie przeoczył również wystawy rysunków Władysława Szyszko w Droebak. Podniósł takie wydarzenie artystyczne, którym było uhonorowanie prof. Magdaleny Abakanowicz nagrodą „Leonardo da Vinci — 1999”. Opisał wnętrze poczekalni Konsulatu RP w Oslo z minigalerią prac znanej szeroko artystki Danuty Haremskiej oraz z rękodzielni firmy Marty Stępień z Krakowa — dekoracją choinkową i wyrobami metaloplastyki. W „Kronice” ukazało się kilka tekstów o „Wieczorach Polskich”. Andrzej Tomaszewicz przedstawił też książkę Janiny Januszewskiej-Skreiberg pt. *Od Ibsena do Twardowskiego*, zaprezentowaną 9 czerwca 2001 roku w Polskiej Szkole Sobotniej im. Jana Pawła II w Oslo (w 2011 roku ukazała się druga książka tej autorki pt. *Sercem w dwóch krajach. Norwesko-polskie pejzaże kulturalne*). W tym samym roku zmarły już prof. Edward Olszewski opublikował monografię pt. *Polacy w Norwegii*, której A. Tomaszewicz nie znał, choć spotkał się z autorem na wspomnianej już konferencji dedykowanej Polakom w Skandynawii w 1997 roku. w Lublinie. Na łamach „Kroniki” inżynier Andrzej Tomaszewicz zajął wyraźne stanowisko w sprawie Karty Polaka. Podjął również zagadnienie socjalnych problemów imigrantów w takich tekstach, jak: *Emerytura — prawo czy przywilej*, *Informacje o emeryturach w Norwegii*, *Sprawa emerytur dla Polaków w Norwegii*, a także *Służba zdrowia w Norwegii*. Szeroko opisał „truskawkowy” kościół w okolicy Vollset pw. św. Jerzego, wzniesiony dla polskich sezonowych zbieraczy truskawek, m.in. studentów z Polski. Nie pominął pomocy dla podwójnian w Polsce w 2001 roku (75 000 koron).

Pierwsza korespondencja A. Tomaszewicza w „Kronice” (nr 6 (83) z 1994 roku) pt. *Wiadomości z Trondheim* poświęcona była lokalnemu życiu patriotycznemu. W cztery lata później następna informowała o „Obchodach święta 3 maja w Klubie Polskim w Trondheim”. W 2000 roku Andrzej Tomaszewicz podał, że obchody Święta Niepodległości 11 listopada wzbogacił prof. dr hab. Henryk Kiereś wykładem pt. „Wolność i polityka”. Najbardziej uroczysto-patriotycznymi punktami obchodów Święta Niepodległości w 2001 roku w Oslo, jak odnotował korespondent „Kroniki”, były prelekcja dr. Stanisława Krajskiego — zaproszonego do Norwegii przez Klub Myśli Feliksa Konecznego, a także modlitwa w intencji Ojczyzny na cmentarzu Vestre Grav-

lund przy pomniku polskich lotników. Według korespondencji A. Tomaszewicza w 2003 roku obchody święta Konstytucji 3 maja połączone zostały ściślej z nabożeństwem ku czci NMP Królowej Polski w katedrze św. Olava w Oslo.

Z dużym znanstwem problematyki historyczno-religijnej dr Andrzej Tomaszewicz zaakcentował na łamach „Kroniki” tzw. OLSOK — uroczystości w intencji św. Olava (króla Olava Haraldssona), który zginął w bitwie pod Stiklestad i został pochowany w Nideros, obecnym Trondheim. W podobny sposób poinformował o Ekumenicznej Konferencji Kościoła państwowego i katolickiego oraz innych wyznań w Trondheim 28 lipca 1999 roku, zapoznając czytelników z dokumentem *Joint declaration on justification*. Rok wcześniej doniósł, że w Trondheim udostępniono po raz drugi państwową (norweską) Vaar Frue Kirke na katolicką pasterkę, i inaugurującą obchody 1000-lecia założenia miasta Trondheim, przypadającego na 1997 rok. Tomaszewicz odnotował ponadto wybór Wojciecha Kauczyńskiego na przewodniczącego rady parafialnej parafii i kościoła św. Olava w Trondheim, który wcześniej udzielał się w radach parafialnej i pastoralnej. Między innymi dzięki niemu sporządzono i wbudowano w kościele św. Olava płytę upamiętniającą 10-lecie wizyty papieża Jana Pawła II w Trondheim.

W korespondencji dr. inż. Andrzeja Tomaszewicza do „Kroniki” nie zabrakło sprawozdań z tradycyjnych, polskich pielgrzymek, nieco przystosowanych do norweskich warunków. I tak w 1999 roku odbyła się pielgrzymka do Ziemi Świętej, której kierownikiem był o. Franciszek Szajer OFM; uczestniczyło w niej 150 osób, w tym 10 Polaków wraz z polskimi księżmi. W następnym roku odbyła się pielgrzymka (wycieczka) do USA i Meksyku, w której uczestniczyło 28 osób z o. Franciszkiem Szajem na czele. W 2003 roku na spotkaniu polonijnym w St. Hallvard zaprezentowano Album *Skandynawskie Polaków Pielgrzymowanie*, pod redakcją o. Franciszka Szajera i dr. Andrzeja Jacka Tomaszewicza. Album upamiętniał wszystkie zagraniczne pielgrzymki Franciszkańskiej Grupy Pielgrzymkowej, z którą Tomaszewicz był mocno związany. Grupa została zarejestrowana 2 lutego 2003 roku w Norweskim Centralnym Rejestrze Organizacji jako St. Frans Valfartslag, z Andrzejem Tomaszewiczem jako osobą do kontaktu. Organizacja działała od 1993 roku, tj. od czasu przybycia do Norwegii o. Franciszka Szajera OFM. Funkcjonowała na podstawie statutu, a profil jej działalności obejmował zachowywanie polskich tradycji i zwyczajów oraz języka polskiego i kultury polskiej w czasie podróży i innych wspólnych imprez.

Do 2003 roku Franciszkańska Grupa Pielgrzymkowa odbyła 20 pielgrzymek — dziewięć do Ziemi Świętej, dwie do Rzymu i Watykanu, dwie do Portugalii i po jednej do USA, Meksyku, Polski, Chin i Grecji. A. Tomaszewicz wziął udział w pielgrzymce do USA i Meksyku.

Franciszkańska Grupa Pielgrzymkowa współpracowała z organizatorami „Wieczorów Polskich”, czego przykładem był wieczór z 18 października 2003 roku, w czasie którego wiodącym tematem było „25-lecie pontyfikatu Jana Pawła II”. Na fali tych wspomnień pojawiły się refleksje dotyczące innych, nieco mniejszej wagi rocznic, a mianowicie: 20-lecia posługi bpa Gerharda Schwanzera jako biskupa Oslo, 10-lecie pracy o. Franciszka Szajera OFM w Norwegii oraz 25-lecie pracy dr. inż. Andrzeja Jacka Tomaszewicza (w Szwecji i w Norwegii).

Od czasu wyjazdu z Norwegii w 2008 roku o. Franciszka Szajera OFM działalność Franciszkańskiej Grupy Pielgrzymkowej zamarła, nie rozwijano strony internetowej Grupy, a później organizacja została wyrejestrowana.

Tomaszewicz systematycznie informował czytelników „Kroniki” o życiu Kościoła katolickiego w Norwegii. W piśmie znalazło się krótkie sprawozdanie z XVI Polskiej Pielgrzymki Maryjnej z Oslo do Mariaholm 18 sierpnia 2001 roku (27 km), a także ze

spotkania przy ustawionym tam pomniku — popiersiu ks. Jerzego Popiełuszki (dłuta Marka Sobocińskiego), podczas wieczornego nabożeństwa w listopadzie 2001 roku. Innym razem autor odnotował, że w kościele św. Olava w Trondheim 18 października 1997 roku siostry elżbietanki obchodziły 110-lecie działalności Zgromadzenia w Środkowej Norwegii, choć w rok później opuściły Trondheim. Przy tej okazji autor podał, że siostra M. Janina Kruk, elżbietanka, przełożona Domu Zakonnego w Toensberg, świętowała 25-lecie ślubów zakonnych. Natomiast latem 1998 roku, jak zauważył, w Heindal — na przedmieściu Trondheim, osiadły nowo przybyłe brygidki. Z kolei, jak napisał, różnej narodowości cysterki wróciły na Tautrę; zaczęły się urządzać i oczekiwały na przybycie księdza. Korespondent „Kroniki” wzmiankował również o uroczystościach jubileuszowych z okazji 25-lecia pontyfikatu Jana Pawła II i 50-lecia biskupstwa w Oslo (w 2003 r.).

Tomaszewicza interesowało także życie polityczne. Zdał szerokie sprawozdanie z uroczystości 60-lecia urodzin króla Haralda V i królowej Sonji 21 czerwca 1997 roku w Trondheim, a także z wizyty polskiej pary prezydenckiej Aleksandra i Jolanty Kwaśniewskich w Oslo we wrześniu 2003 roku. Podał też na łamach „Kroniki” informację, że 30 czerwca 1998 roku został ustanowiony w Trondheim Konsulat Rzeczypospolitej Polskiej. Konsulem honorowym mianowano Haralda J. Lydersena — autoryzowanego doradcę i specjalistę w zakresie usług księgowych. Wśród innych informacji znalazły się m.in.: wyniki wyborów do Sejmu i Senatu RP w Obwodowej Komisji Wyborczej obwodu głosowania numer 105-Z w Oslo 23 września 2001 roku; norweskie wybory parlamentarne w 2001 roku; referendum unijne w Oslo 7–8 czerwca 2003 roku w Obwodowej Komisji Wyborczej w obwodzie numer 103-Z.

Dr inż. Andrzej Jacek Tomaszewicz podejmował też w „Kronice” problematykę gospodarczą wraz ze stosunkami ekonomicznymi pomiędzy Norwegią i Polską. I tak pod tytułem *Nor-Fishing '98* informował o polskim stoisku na Targach Przemysłu Rybnego i Rybołówstwa w Trondheim (19–22 sierpnia 1998 roku). Odnotował również „Seminarium norwesko-polskie 1999” (poświęcone współpracy norwesko-polskiej). W następnym Seminarium w 2000 r., dotyczącym tej samej problematyki, ale zorganizowanym w formie większej imprezy — wyjazdu ok. 50-osobowej grupy przedstawicieli norweskich firm i instytucji do Polski, m.in. do Warszawy i Krakowa, w ramach Seminar 2000. III Forum Polonijne (Gospodarcze) w kwietniu 2001 roku w Oslo przebiegało zgodnie z tematem „Wspólne interesy Polaków na świecie — współdziałanie gospodarcze firm”. W tym samym roku odbyły się Targi Budownictwa w Oslo (z udziałem firm z Polski). W terminie 3–6 czerwca 2003 roku zostały zorganizowane targi przemysłu okrętowego w Lillestroem „Targi Handlowe Nor-Shipping”.

Dr inż. Andrzej Jacek Tomaszewicz pełnił też funkcję kierownika grupy inicjatywnej do wyboru koordynatora ds. łączności pomiędzy organizacjami polonijnymi w Norwegii. Po dwóch nieudanych próbach zjednoczenia zrzeszeń polonijnych (w 1992 i w 1993 roku) problem jedności organizacyjnej Polonii norweskiej doczekał się finału w 2002 roku. Na zaproszenie ambasadora RP w Oslo Andrzeja Jaroszyńskiego, w pomieszczeniach Konsulatu RP 18 kwietnia 2002 roku odbyło się w tym celu spotkanie przedstawicieli takich organizacji, jak Klub Myśli Feliksa Konecznego w Norwegii, Klub Polski w Trondheim, Klub Polski w Bergen, Polska Szkoła Sobotnia im. Jana Pawła II w Oslo, Polskie Towarzystwo Kulturalne „Polonia”, Polsko-Norweskie Towarzystwo Kulturalne „Kultura” w Oslo i Związek Polaków w Norwegii z siedzibą w Askim. Zdaniem A. Tomaszewicza spotkanie wykorzystano do rozważenia pytania, czy celowe jest dążenie do utworzenia formy federacji lub związku czy stowarzyszenia organizacji polonijnych w Norwegii. Brak było nie tylko przepływu informa-

cji w licznych i aktywnych organizacjach, ale i wsparcia w działaniach mogących w założeniu przynieść korzyść dla wszystkich, pod warunkiem solidnego działania na rzecz realizacji wspólnych celów — chodziło o utworzenie jak najszerzej rozumianego „lobby” polskiego, ułatwiającego wybór odpowiednich form działania w kontaktach z norweskimi władzami. Według A. Tomaszewicza przykładem może być tutaj sprawa emerytur. Podobnie przedstawiało się zagadnienie prawa do nauki języka polskiego i rozszerzenie wykształcenia zapewnionego przez system oświaty o język i kulturę polską. Środki na te cele były coraz mniejsze, stale je redukowano, a można się spodziewać, że przy braku wspólnych działań z biegiem czasu znikną z budżetu odpowiedzialnych za integrację instytucji — konkludował Andrzej Tomaszewicz. Ze względu na zaangażowanie się w podniesione kwestie podjął się on kierowania grupą inicjatywną — do czasu powstania odpowiedniej reprezentacji organizacji polonijnych w Norwegii. Funkcję tę pełnił przez kilka następnych lat.

Na przełomie lat 2002/2003 kierownik inicjatywy społecznej do wyboru koordynatora ds. łączności pomiędzy organizacjami polonijnymi w Norwegii dr inż. Andrzej Tomaszewicz poinformował na łamach „Kroniki”, że 25 listopada 2002 roku miało miejsce kolejne, trzecie już spotkanie przedstawicieli polonijnych w Norwegii. Gospodarzem spotkania był Polski Klub w Baerum, organizując je w Woyen skole. Gościem honorowym była komsul Anna Śmiałek-Grzyb. Wśród przedstawicieli zrzeszeń polonijnych znaleźli się: Polski Klub Dyskusyjny „Wieczory Polskie” — Jerzy Gruca i Andrzej Tomaszewicz; Klub Myśli Feliksa Konecznego — Anna Skorupska; Polskie Towarzystwo Kulturalne „Polonia” — Maria Nikolaisen; Polsko-Norweskie Towarzystwo Kulturalne „Kultura” — Gabriela Bogusławska (córka ostatniego ordynata zamojskiego — Jana Zamoyskiego); Polska Szkoła Sobotnia — Kazimierz Kulas i Bogdan Kulas; Związek Kobiet Polskich w Drammen — Tadeusz Zwolski; Polski Klub w Baerum — Edyta Tomczak, Joanna i Bernard Hubner i Elżbieta Nowosad. Podsumowano dotychczasowe starania o wyjaśnienie sprawy emerytur dla Polaków mieszkających w Norwegii. Postanowiono utworzyć, wzorem „Wieczorów Polskich”, wspólny kalendarz polskich imprez.

W dyskusji nad kierunkami wspólnego działania zwrócono uwagę na pilną potrzebę koordynacji i ujednoczenia programu szkolnictwa we wszystkich szkołach, w których odbywa się nauczanie języka polskiego. Drugą sprawą był postulat o zbadanie możliwości rozpropagowania tradycji polskiego harcerstwa w kręgach klubów i organizacji.

Następne, czwarte z kolei spotkanie miało miejsce 27 lutego 2003 roku. Tematami roboczymi były sprawa nauki i rozszerzenie norweskiej oferty edukacyjnej o język i kulturę polską, a także współpracy między stowarzyszeniami.

Honorowym gościem była tradycyjnie Kierownik Wydziału Konsularnego Ambasady RP w Oslo — Anna Śmiałek-Grzyb, a uczestnikami: Romuald Iwanow i Kazimierz Kulas (Polska Szkoła Sobotnia im. Jana Pawła II w Oslo), Bernard Hubner i Mariola Żytniewska (Klub Polski w Baerum), Anna Skorupska (Klub Myśli Feliksa Konecznego), Zbigniew Solicki (inicjatywa utworzenia Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Polskich w Norwegii), Jerzy Jankowski (Związek Polaków w Norwegii, zasłużony działacz „Solidarności Walczącej”), Maria Nikolaisen (PTK „Polonia”), Gabriela Bogusławska (PNTK „Kultura”), Jerzy Gruca (Polski Klub Dyskusyjny „Wieczory Polskie”), Hanna Tworowska-Hoftun i Agnieszka Bober-Kjelsrud (Organizacja Kobiet Polskich w Drammen), Halina Birkeland i Alina Radzińska-Jaman (Polski Dom w Norwegii — Stavanger), Grażyna Iwanow (Vennskap med Polsk Loerdagsskole) i Andrzej Tomaszewicz — kierownik inicjatywy (wybrany ponownie na kolejną

kadencję). Jednym z ważnych zadań dla przedstawicieli organizacji polonijnych, które przyjęto na nadchodzący okres, było utworzenie konfederacji powołanej do reprezentacji wspólnych celów.

Kolejne, piąte spotkanie przedstawicieli organizacji polonijnych odbyło się 25 sierpnia 2003 roku. Honorowymi gośćmi spotkania były Anna Śmiałek-Grzyb (dotychczasowy Konsul RP) oraz Danuta Szostak (nowo mianowany Konsul RP w Oslo). W spotkaniu udział wzięli, obok dotychczasowych, stałych reprezentantów, także: Stanisław Kuczorski i Joanna Siemankowska („Środy Polskie”), Jan Wsol (prasa), Bogdan Strażyński („Kronika”), Danuta Polak (Klub Dyskusyjny „Wieczory Polskie”), o. Gerard Filak SS.CC (duszpasterz Polaków w Norwegii) i Andrzej Tomaszewicz (kierownik inicjatywy).

Głównym tematem spotkania było zwrócenie uwagi na potrzebę przygotowania krótkiej prezentacji organizacji i osób do kontaktu w celu usprawnienia współpracy organizacji polonijnych w Norwegii. Powstał zamiysł rozszerzenia comiesięcznych „Wieczorów Polskich” o cotygodniowe spotkania. Ubolewano nad likwidacją „Kroniki” i poinformowano, że zbiory Biblioteki Polskiej w Oslo przejęła Biblioteka Daichmańska.

Andrzeja Jacka Tomaszewicza, jako głównego inicjatora powołania „Solidaritet Norge-Polen” i „Radia Solidaritet” w Trondheim, Towarzystwo Miłośników Tradycji „Mazurka Dąbrowskiego” uhonorowało pamiątkowym medalem 3 maja 1997 r.

Przedstawiony powyżej, bardzo skrótowy zarys działalności zawodowej i społecznej dr inż. Andrzeja Jacka Tomaszewicza pozwala sformułować wniosek mówiący o tym, że polski inżynier zapisał się bardzo wyraźnie w życiu naukowo-technicznym Norwegii oraz społeczno-religijnym emigracji polskiej. Można zaryzykować stwierdzenie, że stanowił on wzór nowoczesnego emigranta, umiejętnie łącząc realia życia w kraju osiedlenia z polskimi wartościami, w których wzrastał w Polsce, przenosząc je bezkonfliktowo na społeczno-polonijną sferę. Swoją działalnością i dokonaniem dołączył do grona znanych, znamienitych Polaków, żyjących poza granicami kraju pochodzenia.

Elżbieta Later-Chodyłowa